

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בימי חג הסוכות

שנת תשפ"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון אלף שי"ב

על הטוב יזכר ידידינו היקר
הר"ר **אהרן וועבער** הי"ו

שנדב הוצאת הקונטרס
לזכות את הרבים

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל בי דסוכות תשפ"ד לפ"ק

ע"כ. וכן זיקש דוד המלך (שם נא-ט) תחטאני באזוב ואטהר, תכצקני ומשלג אלצין, תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עלמות דכית, וברש"י ששון ושמחה, סליחת החטא ע"כ.

ואנו אומרים (בתפלת יום הכיפורים) ותתן לנו ה' אלקינו צאהבה את יום הכיפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה, 'ולמחל צו את כל עונותינו', ולכאורה הסיום נראה כמיותר. אך הענין הוא כי יום הכיפורים מכפר רק בתשובה יחד (יומא פה:), ויש חטאים של פגם הצרית שאינה מתכפרת בתשובה אלא בחיובתא סגי (וזה"ק ח"א ריט.), ולכאורה מי שלא זכה לתשובה זו גם יום הכיפורים אינו מכפר. אבל כבר מצוהר בצפה"ק מאור עינים (פ' האזינו) דעל זה אמר רבי דיום הכיפורים מכפר לשצים ולאזינו שצים, היינו גם לאותן חטאים שהתשובה לא מהני עליה, מכל מקום יום הכיפורים מכפר עליהם ציחד עם תשובה קלה ע"כ. ולכן אנו מוסיפין לומר, ותתן לנו

ושמחתם לפני ה' אלקיכם שצעת ימים (ויקרא כג-מ). הנה דייק הכתוב לשמות לפני ה' 'אלקיכם' דייקא, אשר באמת הוא אלקי העולם כולו. ונראה כי ענין מצות השמחה צימים אלו דייקא, פירשו המפרשים (עיין כלי יקר שם) שצהיות שהוא זמן האסיף, שאוסף כל פירותיו שהרויח צמשך השנה כולה אחר שחרש וזרע וכו', ומדרך העולם לשמות צה ציותר, על כן הזהירם שצהיה השמחה לפני ה' דוקא, לא כשמחת הרקים אשר כל מצימותם הרוג צקר ושחוט לאן וכו', אלא להמשיך השמחה לשמות צה' אלקיו.

וייש שפירשו שהוא עצור שמחת מחילת העונות של יום הכיפורים, שנמחלו עונות צית ישראל, שסליחת עון גורמת שמחה, וכדאיתא צמדרש (שמור לו-א) יפה נוף משוש כל הארץ (תהלים מח-ג), אדם נכנס מלא עונות, והיה מקריצו קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו

מחדש (והארכנו צוה בשלים שנת שזבה העליט). ולכן מחרת יום הכיפורים קורין בתואר שמו של הקצ"ה (גאט"ס נאמען), להעלות גודל מעלתינו היום, שעל כל אחד מישראל שורה שוב השם הוי"ה שהיה עליו, כמו צימי קדם.

ועל זה בא שמחת חג הסוכות, על מה שזכינו ציום הכיפורים לתקן הכל, עד שחזר ומאיר עלינו השם הוי"ה שאזדנו צמשך השנה. ואז אנו נכנסים לסוכה, ללא דמהימנותא, סוכ"ה בגימטריא הוי"ה אדנ"י, שם הוי"ה בקריאתו וצכתיצתו, כי צימים הללו מתדבק האדם צשם הוי"ה שהיה מאיר עליו, וזהו שמחה נפלאה להאדם שזכה לכך. ועל כן אמר הכחוצ ושמחתם לפני הוי"ה אלקיכם דייקא, היינו שהשם הוי"ה נתהוה שוב אלקיכם, שחזר ושורה ומאיר על האדם.

*

צוד יש לומר, דהנה צגמרא (סוכה ז:): פליגי תנאי אי סוכה דירת ארעי צעינן או דירת קצע צעינן. וצודאי יש רמו לעצודת ה' לכל אחד לפי שיטתו. הנה לדעת האומרים דסוכה דירת ארעי צעינן, מצואר צאלשין, דהסוכה צא להורות להאדם, כשעומד צימי האסיף ורואה הצלחתו בגשמיות העולם, מצירין אותו שיעלה על דעתו, שהעולם הזה הוא עולם

ה' אלקינו צאהצה את יום הכיפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה, ומוסיפין לומר דגם על החטאים צמשך השנה לא מועיל עליהם תשובה, מכל מקום מתכפרת ציום הכיפורים, וצומח צו את כל עונותינו'.

והנה מצואר צתיקוני זוהר (כצ סו:). דצכניסת האדם לצריתו של אצרהם אצינו שורה עליו שם הוי"ה מלגאו ושם שד"י מלצר ע"כ. ונראה דלכן נאמר צאצרהם, וירא אליו ה', והוא יושב פתח האהל כחום היום (צראשית יח-א), כי זה היה אחר מילתו, ואז נתראה אליו השם הוי"ה, שהשרה ה' את שמו הוי"ה עליו על גופו, ומוזה צא לו התלהצות עזומה, והרגיש קדושה נפלאה, עד שהתלהצותו היתה כחום היום.

אך כאשר האדם חוטא ופוגם, אז מסתלקין ממנו השמות הללו ושורה עליו שם טומאה. אמנם ציום הכיפורים שהאדם חזר צתשובה, ויום הכיפורים מכפר לאינם שצים, גם כאשר כל השנה כולה לא הועילה תשובתו, מועיל לו יום הכיפורים, אם כן ציום הכיפורים חזר להאדם השם הוי"ה שהיה שורה עליו מקדם. ועל זה אמר הכחוצ, כי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם, לפני הוי"ה חטארו', הטהרה מגיע כל כך עד שהשם הוי"ה שורה עליו

שברא הקב"ה, העולם הזה זה"י והעולם הבא ציו"ד ע"ש. ואם כן הדירת קבע שהוא העולם הבא נברא באת יו"ד, וכיון שהסוכה מורה על דירת קבע של העולם הבא, שיעור גובהו ציו"ד, כי הסוכה בא לרמוז על הדירת קבע שנברא באת יו"ד. ולכן מנחתה שיהיו הכוכבים נראים לתוכה (ש"ע או"ח סימן תרל"ג), לרמוז על גודל מעלתו לעתיד שנאמר (דניאל י"ג-ג) ומלדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

וזהו ענין מנחת ושמתם לפני ה' אלתיכם שבעת ימים, כי הנכנס לאויר הסוכה, ומתצונן כמי שנמלא כעת בדירת קבע של חיי עולם, ומשכיל להצין מה ממתין עליו לעתיד, שבמותו מתעלה לחיים יותר נעלים, ליהנות מזיו השכינה מנועם עליון, הוא מתמלא שמחה ענומה, שזכה להיות חלק מעם קדוש ה'. וזהו דוגמא לאדם שהודיעו לו שזכה בלאטערי" צהון רב מופלג של צליון דולא, אס כי סכום זה הוא חלק קטן מאד נגד כל הממון שבבעולם, ועדיין לא ראה פרוטה ממנו, מכל מקום שמחתו אין לו שיעור, שיצוא יום שיגיע לידו הון רב, והוא מלא שמחה. ואם כן מכל שכן כאשר נכנס לסוכה ומתצונן מה ממתין לו, יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, ההנאה של שעה אחת לצד שם גדולה מכל הנאות

עובר, ולא מדירת קבע והכנס לדירת ארעי על שבעת ימים, לרמוז על ימי שנתינו זהם שבעים שנה, שכל ימי חיינו הוא דירת ארעי, ויצוא יום שיעזוב את הכל, ואין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב אלא תורה ומעשים טובים בלבד (אבות ו-ט), והגורן ויקב הוא פסולת, שלא ישאר לו ממנו מאומה, ועיקר השמחה הוא רק זה, לעשות רגונו ולעבדו בלבב שלם.

וזהו דאמר דירת קבע צעינן, יש לומר דבא לרמוז באופן אחר, על הא דאמרו במשנה (ס"ג ד-טו) העולם הזה דומה לפרוזדור צפני העולם הבא, התקן ענמן בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין, ומזכירין להאדם כי העולם הזה הוא רק פרוזדור, ויש להשים כל מעיינו לטרקלין, שזהו דירת קבע, חי נחיים לעולמי עד, וכל עשיותיו בעולם הזה יהיו כדי להכין עצמו מזון לעולם הבא, ומי שטרם בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה ג.), ויתצונן ויתכיל רק על תועלת ציתו הקבע לעתיד, ללא דמהימנותא, יום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהיין מזיו השכינה, וכמו שרמזו, סוכה בגימטריא שם הו"ה אדני".

וזהו סוכה שהיא פחותה מעשרה טפחים פסולה (סוכה ג.), כי אמרו (מנחות כ"ט:) כי צ"ה ה' צור עולמים (ישעיה כ"ד-ז), אלו שני עולמות

צבתי צראי ע"כ. וכיון שהסוכה היא
ללא דמהימנותא ששורה שם כציכול
השכינה, שנוטל האפרוחים תחת כנפיו,
אם כן הסוכה היא צתי צראי של
הקצ"ה, אשר שם עוז וחדוה במקומו,
ולא יתכן שם שום עציבות, ועל כן
נאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם'
שצעת ימים, כי צסוכה אחס נמלאים
לפני ה' אלקיכם צבתי צראי, ושם
ליכא עציבות, ועוז וחדוה במקומו,
ושמתם לפני ה' אלקיכם דייקא.

שכל העולם כולו יחד, צודאי יתמלא
שמחה ועוז על הצל גורל נחלתו
שזוכה צמנות ומעשים טובים, ושמחתם
לפני ה' אלקיכם שצעת ימים.

עוד גם זאת, הלא אמרו (חגיגה ה.)
ומי איכא צכיה קמיה הקצ"ה,
והאמר רב פפא אין עציבות לפני
הקצ"ה שנאמר (דברי הימים א טו-כו)
הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו,
ומשני לא קשיא הא צבתי גואי הא

ליל שמיני עצרת תשפ"ד לפ"ק

רוח הקודש, ויונה הנביא נתעלה
להיות מאז נביא (ירושלמי סוכה ה-א),
ואשר בני ישראל היו גם כן שואבין
רוח של קדושה צנפסס מגודל השמחה
של מצוה. ועל דרך שנאמר (תהלים
נא-יג) ורוח קדשך אל תקח ממני.

והייעם שהשמחה היתה שם כל כך
גדולה, מצוחר צשפת אמת
(שנת תרמ"ד) כי כל דבר יש לו שורש,
צעולם (צצחינת המקום), וצשנה (צצחינת
זמן), ונפש. ועל דרך זה שורש
השמחה 'צעולם', שמשס יורדת שמחה
לעולם, היא צצית המקדש יפה נוף
משוש כל הארץ (תהלים מח-ג). ושמחה
צצחינת 'שנה', הס ימי החגים
שמשפיעים שמחה על כל השנה.

תן חלק לשצעה וגם לשמונה, כי לא
תדע מה יהיה רעה על הארץ
(קהלת יא-ב). וצמדדש רצה (שם) תן
חלק לשצעה אלו שצעה ימי סוכות,
וגם לשמונה זו שמיני עזרת. וצריך
ציאור המשך סיום הכתוב כי לא תדע
מה יהיה רעה על הארץ. ועוד יש
להבין, למה אמר צשמונה 'גם' לשון
ריבוי, ודי צאמרו תן חלק לשצעה
ולשמונה.

וצראה להנה חג הסוכות היא הזמן
של השמחה הגדולה ציותר
שיש צכלל ישראל. וצזמן צצית המקדש
קיים, היה כל אחד עולה לעלות
ולראות ולהשתחוות צצית ה', והשמחה
היתה כה גדולה עד שהיו שואבין שם

משמחי לב (תהלים י"ט), התורה הקדושה מעוררת שמחה, ולולי תורתך שעשועי אז אצדחי צעניי (שם ק"ט-צ"ג). על כן נשפע ממנה שמחה לכל העולם. ועל כן גם צימיו אלו, צחג הסוכות וצשמיני עזרת, כאשר אנו מתאספים יחד צצחי מדרשות לשמוח לה, מצטרפים גם כן יחד כל הצחינות של שמחה בעולם שנה ונפש, וכאשר האדם מנצל אותה זוכה לשאוב רוח קדושה של שמחה ולהמשיכה על נפשו.

ואירתא צגורי האר"י ז"ל (הוצא צפלא יועץ אות סוכה) דמי שהוא שמח ואינו מצטער כלל בצמשך כל ימי חג הסוכות, מוצטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח ע"כ. והיינו שכל מינוט שהאדם מנצל צימים אלו להיות צשמחה, הוא מצטל צזה הרצה צער ועגמת נפש שיוכלו לצוא בצמשך השנה, וכמו שפירש רש"י (דצ"ט טו-טז) והיית אך שמח, שאין זה ציווי אלא הצטחה, אם שתיה שמח צזהחג, אז יש הצטחה שתהיה שמח כל השנה. ועל כן אמר הכתוב, תן חלק לצבעה וגם לשמונה, תנצל את שני החגים הללו לשמחה, כי כח השמחה צימים אלו ענומים מאד, שקגולתם היא כ"י לא תדע מה יהיה רעה על הארץ, שכל השנה כולה זוכה שלא יגיע אליו רעה, אלא יהא שמח כל הימים.

וצצחינת 'נפש', הם נפשות בני ישראל שנטע ה' צהם מדת השמחה דכתיב (שם ק"ה-ג) ישמח לב מצקשי ה', שצני ישראל שהם מצקשי ה' שורה בצלם שמחה. וכאשר נתאספו ישראל צחג הסוכות צצית המקדש, היו שם יחד שורש כל השמחות שיש בעולם שנה ונפש. והגם שצכל מועד יש ענין שמחה צזמן, מכל מקום שורשה של שמחה היא צחג הסוכות שריצה צהם הכתוב שמחה יתירה (רמב"ם ה' לולג ה-י"ג). ולכן היו שואצין שם שמחה של קדושה צמדה גדושה, מפני שהיו נוצעין מעולם שנה ונפש יחד ע"כ.

ובימינו אלו שחרצה צית מקדשנו, משוש כל הארץ, אמרו חז"ל (מגילה ט"ג). שהשרה הקצ"ה קדושת המקדש ושחינתו צצחי כנסיות וצחי מדרשות, ואמר (יחזקאל י"א-טו) ואהי להם למקדש מעט צארלות אשר צאו שם. והיינו משום שעיקר ההשראת השכינה צמקדש היה צקודש הקדשים צין שני הכרוצים שהיו על הארון שצתוכה לצוחות הצרית של התורה הקדושה. וכאשר נחרצ המקדש וגלינו מארצינו, אין לנו שזיר רק התורה הזאת, וצצחי מדרשות שלומדים שם התורה יש השראת השכינה והוי מקדש מעט. וגם השמחה שהיה צמקדש, יפה נוף משוש כל הארץ, היא משום ששם היה לצוחות התורה שהיתה כתובה מידו של הקצ"ה, אשר פקודי ה' ישרים

והיה להם זכרה צפרנקתם. ופירש מאמרם (שבת קיח.) עשה שבתך חול ואל תנטרך לזריות, והיינו להמשיך השבת לתוך ימי החול, ואז ישרה זכרה זמעי ידיהם ולא ינטרכו לזריות ע"כ.

ועל דרך זה היא חג שמיני עזרת, שורש ירדת שפע השמחה בזמן היא זחג הסוכות, אבל יש להמשיכו גם אחר שעברו הימים שיצנו זללא דמהינותא, כאשר פונים מסוכה אל ביתם לישב, שהשמחה לא תהא רק זחג הסוכות, אלא יומשך השמחה לכל השנה אחריו, ולכן והיית אך שמת, לרבות לילי יום טוב האחרון של חג (סוכה מת.), להמשיך השמחה ליום הבא, אחר שכבר עברו ימי השמחה של חג הסוכות, ואז יש הזטחה והיית אך שמת כל השנה כולה. ובסוכות מזות השמחה היא, ושמתם לפני הויה אלקיכם, אבל כאשר ממשיכין השמחה גם לאחר חג הסוכות, אז ציוס השמיני עזרת תהיה 'לכס' דייקא. ולכן תן חלק לשזעה, לשמוח זשזעת ימי חג הסוכות, וגם לשמונה, לשמיני עזרת יש להוסיף עוד יותר, כי זזה ממשיכין שפע השמחה גם על לאחר זמן, ולא תדע מה יהיה רעה על הארך.

*

ואמר הכתוב ושמת זחגך (דברים טז-יז), וחך מפשוטו שיש

אמנם שמיני עזרת יש זזה עדיפותא יותר משמת ימי חג הסוכות, והוא דהנה מזינו זשזת שיש מזנה של תוספות שבת, וזמונאי שבת יש להמשיך את השבת לתוך יום הראשון (ראש השנה ט.). ולכאורה זריך זיאור הלא שזיתת הקצ"ה היה רק ציוס השזעי, ויום הראשון הוא כבר מששת ימי המעשה, ומהו ענין השזיתת צו. ומזאר זספה"ק כי על יום השבת נאמר ויזרך אלקים את יום השזעי ויקדש אותו (זראשית ז-ג), אם כן השרה ה' על יום השבת זכרה וקדושה, וכל זרכאן דלעילא ותתא ציומא שזיעאה תליין (וזה"ק ח"ז פת.), על כן יש להמשיך קדושת השבת לימי החול, שזזה ממשיכין הזכרה והקדושה על כל ימי השזוע.

אך יש זזה עוד מעלה יתירה, כמו שאמר הרה"ק ר"מ מקוצרין זז"ל, כי שבת היא יומא דנשמתין (וזה"ק ח"ז רה.), ואם כן הקדושה והזכרה של יום השבת עיקרון הן זעניי רוחניות, אבל על ידי תוספות שבת, שאדם ממשיך השבת על ימי החול, נשפע להאדם זכרה וקדושה גם זעניי גופניים, ונקל לו לאדם להעלות את הגופני שהוא חול לרוחני שהוא קודש ע"כ. (תורת אבות שבת אוח כח.)

ומטו משמיה של הרה"ק מסלוניס זז"ל, אם האזרכים היו שומעים לי, היו מוסיפין הזכרה מחול על הקודש,

הנער שמעיק לו, ושמת החג כריכה להיות כל כך גדולה אלל האדם, שגם בעת נער ומכאוב שמעיק לו, ירגיש הנער מגודל שמת החג. ועל זה נאמר ושמת 'בחגך', שמהא שמת עם עלם החג, אז והיית אך שמת, אין חכין אלל מיעוט, ואם כן תיבת 'אך' ממעט, וגם אמרו (תנחומא נח ט), וישאר אך נח (בראשית ז-כג) גונח וכוהה ע"ש. ושמת החג כריכה להיות כל כך מרומם, שגם כאשר תהיה 'אך', תהיה גם כן שמת, שמרוב תענוג השמחה יתבטל ממנו כל נער שגונח וכוהה.

לשמוח בתוך ימי החג, יש צה כוונה עמוקה יותר, כי בעת שאירע לאדם מאורע של נער ומכאוב שמעיק לו, יחסר ממנו השמחה. אלל אם יגיע לו באותו זמן תענוג מלד אחר, לפי גודל התענוג שהגיע לו יסח דעת ויעבור הנער ממנו. ולדוגמא מי שהוא רעב ואמא ומנטער מזה, אם יגיע לאזנו קול שיר ערב להפליא, יסקיט זאת רעבונו ולא ירגישנו. או כאשר יגיע לו בשורה של הרווחת ממון רב לא ירגיש הרעבון. וציוס טוב, שמת החג שהוא מתייחד עם קונו דצדיקות ואהבה נפלאה, זאת כריך להשקיט לו

נעילת החג סוכות תשפ"ד לפ"ק

ה' אלקכס שבעת ימים (שם כג-מ), עם כל זה מלות שמחה נוהגת גם ציוס האחרון של חג, אף שאחר מלות החג אין נוהגות צו, כמו שאמרו (סוכה מח). ההלל והשמחה שמונה, דתנו רבנן והיית אך שמת (דברים טז-יז), לרבות לילי יוס טוב האחרון ע"כ. ויש להצין למה אנו רואים צימים האחרונים של החג, שמתה יתירה צפועל יותר מעלם חג הסוכות, שגם צני ישראל פשוטים רוקדים ושמחים הרבה יותר ממה ששמחים בחג הסוכות עלמו.

אנו עומדים צנעילת החג, אחר שעברו עלינו ימים נעלים מלד, שעות רבות של אהבת ויראת ה' ודציקות צקונו, וכמו שאמרו צמדרש (ויק"ר כט-מ) צחודש השציעי (ויקרא כג-ד), שהוא משובע צכל וכו', כפור צתוכו סוכה צתוכו לולב וערבה צתוכו ע"כ. ולצות ישראל מללות שצח והודאה לה' הטוב על שהחיינו וקימנו לזמנים מרוממים כאלו.

והנה עיקר מלות שמת חג הסוכות נצטוינו צקרא ושמחתם לפני

הקצ"ה, רצונו של עולם עליך ליתן לנו את המועדים, ועלינו להיות מקריבים לפניך קרבנות כראוי. נכבדת, נחת לנו ראשי חדשים ואנו מקריבים לפניך שנאמר (במדבר כה-יא) ובראשי חדשיכם, צפסת הקרבנו לך, ראש השנה הקרבנו לך, יום הכיפורים הקרבנו לך, וכן צהג, אפילו מועד אחד לא צטלנו. אמרה כנסת ישראל לפני הקצ"ה, עליך להוסיף לנו מועדות, ועלינו להיות מקריבים לפניך ומכבדין אותך, יספת לגוי נכבדת חקת כל קצוי ארץ (ישעיה כו-טו). אמר להם הקצ"ה, חייכם איני מחזיר ימים טובים מכם, אלא אני מוסיף לכם מועדות שתשמחו בהם, שנאמר (במדבר כט-לה) ציום השמיני עזרת ע"כ.

ומבואר מזה דמתחלה לא ניתנה לנו חג שמיני עזרת אלא שלש רגלים בלבד, וצני ישראל היו מתגעגעים לקירבת האלקים שזכו במועדי ה', ואמרה כנסת ישראל עליך להוסיף לנו מועדות, לא די לנו בהמועדים שנחת לנו, אנו זריכים עוד, והוסיף ה' להם מועד, ציום השמיני עזרת תהיה לכם. ואם כן שונה חג שמיני עזרת משאר המועדות שנצטוונו מתחלה מאת ה' לחוגגם, לא כן חג שמיני עזרת ניתוספה רק לאחר שביקשה ישראל והשתוקקו להוסיף להם מועדות. ולכן בתחלת נתינת השלש רגלים לישראל, לא נמנה ציניהם

עוד יש להצין, כי בכל חג יש מנחה מיוחדת ששייכת אליה, מנחה צפסת, סוכה וד' מינים צפוכות, לא כן חג שמיני עזרת אין זה שום מנחה מיוחדת. וגם אינו מחוייב לעלות לצית ה' כמו שאר הרגלים, הגם ששמיני עזרת רגל צפני ענמו (סוכה שס). — וגם מצונו זה מעלה יתירה שלא מצונו בשאר החגים, וכדאיתא בזוה"ק (פ' נח סד:; ופ' זו לב:), ובהאי חדותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו, ומאן דתייב עם מלכא ונטל ליה בלחודייהו, כל מה דצעי שאיל ויהיב ליה וכו' ע"ש. וטעמא צעי, שלא מצונו כדבר הזה בשאר ימות השנה שנתן ה' כל מה שהאדם שואל ממנו, אלא בשמיני עזרת.

*

וגראה דהנה השלש רגלים כתבה תורה בחמשה מקומות, צפרשת משפטים (כג-ד), וצפרשת תשא (לד-ג), וצפרשת אמור (כג-ב), וצפרשת פנחס (כה-טו), ושזו צמסנה תורה צפרשת ראה (טו-א). והחג של שמיני עזרת שהוא רגל צפני ענמו, לא נזכרה בתורה צפרשת משפטים ופרשת תשא, עד פרשת אמור, וטעמא צעי למה לא נמנה עם שאר הרגלים בתחלתו.

ויש לומר דאיתא במדרש (במדבר כה-כג), אמרה כנסת ישראל לפני

שההזמנה צא לפניו מאתנו מרוב הגעגועין אליו. וכיון דאמר (פסחים פו:) כל מה שיאמר לך צעל הצית עשה, על כן כל מה שאנו שואלים לפניו צעת ההוא, הקצ"ה ממלא משאלותינו לטובה.

ובועתה שפיר מוצן השמחה היחירה שיש להכלל ישראל צימים האחרונים, הרבה יותר מהשלב רגלים, כי חג זה לא צא מאתערותא דלעילא כמו שאר מצות ה', אלא זהו מאתערותא דלתתא, מהתשוקות והגעגועין שלנו שעליך להוסיף לנו מועדות, ונתרצה ה' לתת לנו יום שמיני העצרת, על כן שמחתו של כל ישראל מתעלה בחג הזה שכל עיקרו צא מעצם הגעגועין שלנו. ולכן בחג הסוכות נאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם, לא כן בחג הזה נאמר, ציום השמיני עצרת תהיה לכם' דייקא.

ואמר ה' עוד לכנסת ישראל, חייכם איני מחזיר ימים טובים מכם, וכחצו באהבת חיים (לשמיני עצרת) צ"ס הרה"ק מוהר"ד מצעלזא זי"ע, שהקצ"ה אמר לישראל, אל תחשבו שמועדי ה' הם רק הימים האחדים הללו של החג, ולכן אחס משתוקקים להוסיף לכם מועדות, אלא קדושת המועדים נמשכה גם להלכה על כל ימי השנה, שיכולים במשך השנה להמשיך בהם אותה קדושה שזכו בתוך המועד, וחייכם שאין

חג שמיני עצרת, כי באמת לא נצטוונו רק על שלש רגלים, ולא על שמיני עצרת שהוא רגל צפני עצמו, ורק לאחר שקיבל ה' בקשתם של ישראל להוסיף להם מועדות, אז ניתוספה במועדי ה' גם חג שמיני עצרת. [ועיין בתפארת שלמה (סוף פרשת מסעי) דבתשוקה שצלב יכולין להמשיך מצוה מן השמים, כמו בפסח שני שצווחו למה נגרע מלהקריב קרבן ה' (במדבר ט-י), וכמו כן צבני יוסף שהמשיכו מצות לא תסוב נחלה ממטה למטה (שם לו-ט) ע"כ].

ואם כן שאר הרגלים שהם ציווי ה' לעשותה להתאחד יחד עם קונו צימים הללו, זהו דוגמת המלך שהזמין מצני מלכותו לצוא לחצרותיו להתענג יחד, על כן יש סדר כיצד נכנסים לבית המלך, ויש לכל חג מצוה מיוחדת במצוה ומרור וסוכה וכו', ויש לו לעצוב ציתו ולעלות ולהראות לפני ה'. לא כן חג שמיני עצרת, שזה צא מתשוקתינו אל המלך, ואנו הזמינו אותו שנצרך לנו עוד מועד להתענג יחד, וכאשר ה' נתרצה בזה, אין צריכין לזה שום מצוה מיוחדת, ואין לנו צורך לעלות אל בית ה', אלא הקצ"ה כציכול צא אלינו ליהנות יחד בסעודה קטנה שאנו עורכים לפניו. ובשאר הרגלים דומה כאילו אנו מתארחים בבית המלך, אבל בחג שמיני עצרת כציכול הקצ"ה מתארח אללנו,

אני מחזיר ימים טובים מכם, שתוכלו ליהנות מקדושת המועד גם אחר שעברה זמנה, ולהמשיך מקדושתה בכל שנה כולה ע"ש.

*

ויש לומר עוד בטעם ריבוי השמחה בשמיני עזרת יותר מימי חג הסוכות, דאיתא במדרש (הוצא במטה משה הושענא רבה תתקנז), שאמר הקב"ה לאברהם אבינו, אם אין כפרה לביך בראש השנה, יהיה ציום הכיפורים, ואם לאו יהיה צהושענא רבה ע"כ. ולכאורה צריך ביאור, דהכפרה בראש השנה מובן, כי דייקים נכתבים ונחתמין לאלתר לטובה ציום הדין בראש השנה (ראש השנה טו:). ומי שלא זכה בראש השנה, זוכה לכפרה ציום הכיפורים, וכמו שאמר הכתוב (ויקרא טו-ג) כי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. ולכאורה זה נאמר על כל איש ישראל, שיום הכיפורים מכפר על עונותיו, ואיך שייך לומר כי יש עוד יום של כפרה צהושענא רבה, למי שלא נתכפר ציום הכיפורים. והכתוב (שם טו-לד) מסיים, והיתה זאת לכם לחוקת עולם, לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה', ומהו חוספות יום של כפרה צהושענא רבה.

אך הענין הוא, דאיתא בגמרא (שזעזע יג.) דיום הכיפורים אינו

מכפר אלא על השנים ע"ש. וברש"י (ויקרא כג-כז) אך בעשור לחודש השביעי הזה וגו', כל אינן ורקין שבחורה מיעוטים, מכפר הוא לשנים, ואינו מכפר על שאינם שנים ע"כ. אם כן לא כל אחד זוכה לכפרה ציום הכיפורים. ולא עוד, דאיתא בגמרא (יומא פו.) דיש ארבעה חלוקי כפרה, עבר על עשה וש, אינו זו משם עד שמוחלין לו. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורינ ממרקין. אבל מי שיש חילול השם צידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ציום הכיפורים לכפר ולא ציסורינ למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת ע"ש. ואם כן גם אחר יום הכיפורים יש חטאים שלא נמחה החטא לגמרי, ורק יסורינ ויום המיתה ממרקין.

והגה ידועים דברי מרן מוהר"ד מצעלזא ז"ל, דהא דצריכין לארבעה חלוקי כפרה, ולא מהני תשובה ויום הכיפורים, זהו רק בתשובה גרידא, אבל צכח התפלה, שמפיל תחנתו לפני ה' שיכפר עונו, יתכן שתתקבל תפלתו, ויתכפרו עונותיו. ועל זה אמרו (יומא שם) לא שנו אלא באתרא דלא תצעי, היינו בלא תפלה, מלשון אם תציעון צעיו (ישעיה כא-כב), אבל באתרא דתצעי,

כשיש תשובה עם תפלה, לית לן זבא, אין צרכין לארבעה חלוקי כפרה ע"כ.

וביאור הדברים יש לומר בשני אופנים, חדא, דכמו שהאדם מתפלל על כל צרכיו, אף על פי שאינו כדאי, ואין לו זכות לזה, מכל מקום על ידי תפלה ה' עונה לו, ונותן לו צריאות פרנסה וכו', בדרך חנינה. וחנותי את אשר אחון (שמות לג-ט), אף על פי שאינו הגון (ברכות ז). כן אם מעיק לו עונותיו, ומנטער על ריחוקו מאת ה', והוא מבקש חנינה מאת ה', שימחלו לו חטאתו, הרי זה לא גרע משאר צרכיו שה' עונה ומקבל תפלת עמו ישראל, וה' מוחל לו עונו גם כאשר אינו ראוי וכדאי לפי נימוס הדין. שנית, שהרי צעמס יום הכיפורים מכפר על כל החטאים, אלא שנדרך ליסורים למרק החטא, ועל זה מהני תפלה שלא יצאו עליו יסורים, וכמו שמתפללים, ומה שחטאתי לפניך מחוק בצחמין הרבים, אצל לא על ידי יסורים וחליים רעים.

ולבן ציוס הכיפורים יושצים צצית המדרש כל היום ומתפללים, וחוק מהרהורי תשובה, חרטה על העבר וקבלה על להבא, מרצים בתפלה על סליחת העונות, סלח לנו מחל לנו וכו', כי כח התפלה ענומה, שגם העצירות שאינם מתכפרים כליל ציוס הכיפורים, מתכפרים בכח התפלה.

אמנם לא כל פעם שערי תפלה פתוחות להתקבל, וכמו שנאמר (איכה ג-מד) סכותה צענן לך מעבור תפלה, ומיוס שחרצ צית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר (שם ג-ח) גם כי אזעק ואשוע שתס תפלתי (ברכות לב:). אף צבוא חג הסוכות שאנו נכנסים צענני הכבוד, ללא דמהימנותא, דירתו של מקום, שחל שס שמים על הסוכה (סוכה ט.), אז אין מסך המצדיל צין ישראל לאציהס שצשמים, ומתקבלים התפלות לרחמים ולרצון. ולכן גם אם התפלות ציוס הכיפורים לא נתקבלו, סכותה צענן לך מעבור תפלה, אצל צחוק הסוכה מתקבלים התפלות. וצהיות שצכח התפלה יכולים לתקן כל החטאים, על כן יומו האחרון של סוכות, הושענא רבה, הוי זמן מחילת עונות, שסוכות הוי זמן קיבול תפלות, ועל כן יש אז כפרה צשלימות. וזה שאמר ה' לצרהס, אם אין כפרה לצניק ציוס הכיפורים, יהיה צהושענא רבה, כי צסוכות נתקבלו כל התפלות לרחמים ולרצון, ומתכפר ומתמרק החטא צכל אופן.

ודגה השמחה של חג הסוכות היא עבור כפרת העונות ציוס הכיפורים, אשר כל זמן שחטאתי נגדי תמיד, חסר לו השמחה, ורק אחר מחילת העונות יוכל להיות ושמחתס לפני ה' אלקיכס, על כן הוי סכות

מפני שדבריו קותרין זה את זה, ומפני מה לא גזוהו, מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה. תחילתו דברי תורה, דכתיב (א-ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ואמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו, קודם השמש [אם יעמול בתורה שקדמה לשמש] יש לו [יתרון]. סופו דברי תורה, דכתיב (יג-יז) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא את מצותיו שמור כי זה כל האדם וכו'. ומאי דבריו קותרין זה את זה וכו', כתיב (ח-טו) ושכחתי אני את השמחה, וכתיב (ג-ז) ולשמחה מה זה עושה וכו'. ומשני ושכחתי אני את השמחה, שמחה של מצוה [כגון הכנסת כלה], ולשמחה מה זה עושה, זו שמחה שאינה של מצוה ע"כ.

והיא פליאה מאד, שרצו לגנוז קהלת עזר שמלאו בו סתירה, וכי זו הסתירה היחידית שיש בתנ"ך. וכל הש"ס מלא מקטירות בין משנה למשנה, וברייתא לברייתא, ולא גזוה, אלא מתעמלים ליישב הדברים שלא יסתרו זה את זה. והלא שלמה המלך החכם מכל אדם, בודאי שכל דבריו הם בהשכל ודעת, ולא קותר ענינו. והלא גם בסתירה זו שצקהלת תירצו אותה, כאן בשמחה של מצוה וכו', ולמה רצו לגזוה, ואם הדין נותן שאי אפשר לכחזר ספר עם סתירות ודינה לגזוה, וכי צעזעל שתחלתו וסופו דברי

זמן שמחתנו. אמנם לא הכל מתכפר ביום הכיפורים, אבל אחר שעברו ימי חג הסוכות צללא דמהימנותא, שכבר נסתלק סכותה צענן לך מעבור תפלה, וכבר נתקבלו התפלות לרחמים ולרצון, על כן ביום טוב אחרון של חג, שפוגים מסוכה אל ביתם לישב, כעת כל אחד ואחד מיישראל יוכל לשמות, שכבר נתכפר הכל לכל אחד. כי כל זמן שאין האדם מרוצה לפני קונו, חסר לו שמחת החיים, כי מה לו מחיים שמרוחק מקונו, אבל צשמיני עצרת שנתקבלו כבר כל התפלות, ונתמרק החטא צלי יסורין ויום המיתה, השמחה עזומה מאד אלל כל אחד.

בד"ל ישראל עומד היום צרום המעלה יותר מכל ימי השנה. וידוע מהרה"ק מלובלין ז"ל שצמינו רצה לעורר זמן הגאולה ביחד עם צדיקי דורו, וצחר על זה יום שמחת תורה, ואמר שאין לך יום צשנה שישראל הם כל כך יפה ונאה ומרומם כמו שמחת תורה, אחר ראש השנה ויום הכיפורים, שצעת ימים צסוכה, השמחה בתורה ביום טוב האחרון, ואז הזמן מסוגל לעורר הגאולה. ולכן יש ליתן לב שלא נאצד מעלותינו, ולהמשיך זאת גם להלאה.

*

איתא צגמרא (שבת ל:) צקשו חכמים לגנוז ספר קהלת

תורה, על כן יכולין כבר להשאיר ספר עם סתירות.

אך הענין הוא, דאיתא בגמרא (עירובין יג:) גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין צדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו, שלא יכלו חזיריו לעמוד על סוף דעתו [לא יכלו להצין באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים], שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים [שהיה נתן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה] ע"כ. ועל דרך זה בספר קהלת, אם לא היה נכתב על ידי חכם גדול כשלמה המלך, אשר נאמר עליו ויחכם מכל האדם (מלכים א ה-יא), אלא על ידי שאר חכם, בקל ליישב סתירה שבדבריו, אשר כמו שהחכם ההוא הצין לחלק, כן אחרים ימצאו החילוק ליישב הסתירה. אבל בהיות שנכתב על ידי חכם עזום כשלמה, אשר אין דוגמתו בחכמתו, וחכמתו עמוקה שאין שאר בני אדם יכולים להשיגה, מי יוכל באמת להצין החילוק בדבריו אשר עליהם כוון שלא יהיו הדברים סותרים זה את זה, ועל כן ציקשו לגומו, שלא ינא מכשול מדבריו.

אמנם לבסוף החליטו שלא לגומו, שאמרו שכל אחד יצין מעצמו לחלק איזה שמחה משובחת ואיזה לא.

כי בהיות שתחלתו וסופו דברי תורה, ובפסוקים אלו שילמוד האדם, יצין כל אחד ליישב את הסתירה. דכיון שבתחלת דבריו הקדים, מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, שאין לאדם שום ריוח ויתרון מכל מה שיש בעולם הזה תחת השמש, ואם כן מובן שלא יתכן להאדם שמחה אמיתית משום דבר של עולם הזה, ורק דבר אחד בעולם יש יתרון, בהתורה שקדמה לשמש. ובסופו סיים שוב, סוף דבר הכל נשמע, אחר שהכל הוצא בחשבון, לא נשאר יתרון מכל העולם, אלא את חלקים ירא ואת מנותיו שמור כי זה כל האדם. ואם כן כל מי שיפתח ספר קהלת יצין מעצמו שאין כאן כל סתירה, וכאשר אומר ושבתתי אני את השמחה, אי אפשר שהכוונה תהא על דבר גשמי, שאין בו יתרון להאדם, ועל כרחק הכוונה רק על שמחה של מצוה, וכאשר אומר ולשמחה מה זה עושה, זו שמחה שאינה של מצוה.

ובאשר לנו עומדים בזמן שמחתנו, ואנו רוצים ליקח זאת עמנו על כל השנה, יש לנו לזכור שני הפסוקים הללו, שכל שמחה שאינה מעורבת בהתורה, ולשמחה מה זה עושה, אבל שמחה של מצוה, ושבתתי אני את השמחה, כי זהו עיקר עבודת האדם לעבוד את ה' בשמחה, וכמו שנאמר (דברים כח-מו) תחת אשר לא

התורה ומצותיה, כמה שעות הקדיש לתורה, וחטאתו נגדו תמיד צמה שנכשל במשך השנה, והוא צריך כעת להתראות לקונו הצוחן לצבות, איך יוכל לישא פניו, צושתי ונכלמתי להרים פני, איך אוכל לראות וליראות פני קוני, וצמה היה יכול להתחזק להתראות פני ה'.

עצדת את ה' חלקיך בשמחה וצטוב לצב, ובהיות שצני ישראל מלאים מצות כרמון, יש לשמוח אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו, ולנצל כל עניני גשמיים של עולם הזה לקשרם לתורה ומצותיה, ועל זה נאמר ושצחתי אני את השמחה.

*

אך יסופר על אחד מהנדיקים שדיבר פעם בחשיבות הטבילה במקוה טהרה, שמטהר כל הטומאות שנדבקו בהאדם. ואמר הלא לנו רואים שכאשר גוי רוצה להתגייר ולהיות יהודי, אינו נכנס לצרית אלא צמילה וטבילה. והנה מילה שפיר מוצן שזהו חותם כריתת צרית של ישראל עם הקצ"ה, ומכל מקום זה לא די, אלא הטבילה במקוה עושה אותו ישראל. ואם כן יש לדון קל וחומר, אם גוי הטובל במקוה נעשה ישראל, מכל שכן כאשר יהודי טובל במקוה שנעשה יהודי יותר טוב.

ובבזו כן כאשר עלה יהודי צצית ה' להתקרב לקונו, אמר לנפשו, הן אמת שאני נראה כמו שאני נראה, אבל הלא איני גרוע מגוי הרואה להתקרב לה', שיש צידו להתגייר, ונדיצי עמים נאספו, אצרהם אצינו גם כן לא נולד צקדושה, היה צנו של תרת, וככה נתגדל צנערותו, וצזה נעשה אצ המון גויים, תחלה לכל הגרים שלמדו ממנו להתגייר, הלא לנו

בגמרא (תגיגה ג.) מה יפו פעמיך צנעלים צת נדיצי (שיר ז-ב), כמה נאין רגליהן של ישראל צשעה שעולין לרגל. צת נדיצי, צתו של אצרהם אצינו שנקרא נדיצי שנאמר (תהלים מז-י) נדיצי עמים [הם הגרים המתנדצין מצין העמים לקבל עליהן עול מצות] נאספו עם חלקי אצרהם. חלקי אצרהם ולא חלקי ינחק ויעקב, אלא חלקי אצרהם שהיה תחלה לגרים ע"כ. ולכאורה צריך ציאור, הלא כל אחד יכול לציייר צנפשו, מה יפו היו הרגלים צזמן שצית המקדש היה קיים, אשר כל ישראל עזבו מקומות מושבותיהם ועלו יחד לראות את פני ה' צמקום אשר יצחר, ולאחיה צורך הסמיך לתאר את ישראל שהם צת נדיצי, צתו של אצרהם אצינו, ראש לגרים.

אך הענין הוא, כי צשעה שיהודי עלה לראות פני ה', התצונן איך עבר עליו השנה, מהו מצבו צשמירת

יש לה הרצה גוונים, זה שונה מזה, תורה עבודה וגמילות חסדים, מלאים מנזות כרמון, ויש להחשיב כל מה שממציא לו ה' לעשות בהם רצון קונו, ולהיות שש ומתפאר בגוונין שלו, ולראות שלא יקלקל אותם, ולנצל הגוונין שלו להוסיף אומץ בעבודת ה', להיות לו שמחת החיים בכל מה שעולה בידו לעשות נחת רוח לקונו. וכאשר רוצים להעמיד משכן ה', הוצרכו לברוא תחשים, ששש ומתפאר בגוונים שלו, שיתראה בצית ה', ללמוד מזה לקח לעצמו לעבוד ה' בשמחה בכל גוון שמזמין לו ה'. ולפי שעה נברא, שזהו עבודה שנזכרה לפי שעה.

טובים הרצה יותר מהם, ומלאים חנו מנזות כרמון, צודאי שנוכל להתראות פני ה'.

וזדוה' מה יפו פעמיך צנעלים', כמה יפין רגליהן של ישראל, שעלו ברוח נשברה איך אתראה לפני קוני, והתחזקו ענמם שהם 'צת נדיב', צתו של הצרהם אצינו תחלה לגרים. אני כמו גר, לא איכפת מה היה אתמול, הנני מקבל עלי עבודת קוני, אם נכרי גר יכול, גם אני יכול. וכאשר נכנס למקדש צית ה', מקוה ישראל ה', הוא נכנס לטבול צמקוה וינא טהור.

*

ולבן כאשר הלכו צמועדי ה' לראות את פני ה', לדבק עצמו לקונו, ליקח משם הארה וכחות הנפש על כל השנה כולה, הוא שוהה צירושלים, אשר מניין תנא תורה ודבר ה' מירושלים (ישעיה 3-ג), ורואה כהנים בעבודתם ולויים צדוכנם (תוס' צא צתרא כא.), הלביש עצמו צנעלי תחש, ששש ומתפאר בגוונים שלו. לזכור שהוא הולך חזרה מכאן מזוכר, מצהיק כאור השחר, מסובל צשעות רצות של תשובה ודביקות צה', ועבודת האדם שלא לצדס, איני מחזיר ימים טובים מכס, ליקח עמו את היום טוב, ולהוסיף עוד יותר לעבוד את ה' בשמחה, ולהיות שש ומתפאר בגוונים שלו.

ובתרגום מפרש, מה יפו פעמיך צנעלים, כמה שפירין רגליהון דישראל, כד סלקון לאתחזאה קדם ה' תלת זמנין צשתא, צסנדלין צססגונא, נעלים מעורות תחש. וציאורו, כי צמשכן ה' היו עורות תחשים (שמות כה-ה). וצרש"י לא היתה אלא לשעה, והרצה גוונים היו לה, לכך מתרגם ססגונא, ששש ומתפאר בגוונין שלו (צצת כח). ע"כ. והיינו כי כל מה שנמצא צמשכן ה', היה צא לעורר איזה מדה טובה הנוגע לכל אדם לעבודת ה', שיוכל לעשות את עצמו מקדש להשראת השכינה עליו. ויש זמנים שצריך האדם להתחזק, ויגצה לצו צדרכי ה', שהכלל ישראל

הצמאון לה', באים ימים של התעלות, מתי אבוא ואראה פני אלוקים, אבל אחר שעברו כבר הימים הללו, נחלש הצמאון ההוא. אבל דוד המלך התחנן, שהצמאון ההוא לא יעוזב אותי, שגם אחר שאזכה לחיות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, לטעום טעם בקירבת אלוקים, רוח קדשך אל תקח ממני, אלא להעלות אותי עוד יותר, ולהמשיכם גם לימי החול. והן אמנת ש'צמאה לך נפשי כמה לך צררי', אך בקשה אחת יש לי, 'כן', צמדה זו שאני כעת, כן אשאר גם אחר ש'צקודש חזיתיך', וגם אחר שזייתי 'לראות עורך וכבודך', ישאר אללי גם להלאה הצמאון לה'.

וזדו התפלה בקיום הימים הנעלים הללו, לכרוך עמו את היום טוב על כל ימות השנה, וליתן שבת והולאה לה' על הימים הנעלים שזיכה אותנו. אנו מסיימים כעת בקהלתנו מסכת כתובות, ומתחילין מסכת נדרים, מאות צעלי בתים לומדים ולוקחים בחינות, זה היום היא מהימים היותר נעלים בחייהם, שמחה של רבים, אשר לימוד התורה העלה אותם ואת ביתם, וכעת הזמן להצטרף לחזרה זו, להגדיל תורה ולהאדירה.

ויתן ה' שהארות היום טוב יליו אותנו, והמלאכים שנבראו מכל המצות ומעשים טובים יגיבו עלינו, להיות פונים מסוכה לביתם לישיב,

זדה נוגע לכל אחד, ליקח עמו להלאה כל הכוונות טובות של הימים הללו, ולהמשיך בהקבלות טובות שקיבל על עצמו. בני תורה מוטל עליהם להקדיש כל היום כולו לתורה, לשכוח מכל מה שיטנו בעולם, מה יתרון לאדם שיעמול תחת השמש, ורק למעלה מן השמש יש יתרון. — ומכל שכן בחורים ההוגים בתורה, בשנות החיים המוצחרים, ינקותא כלילא דוורדא דלא הדרי (עיין שבת קנ"ג). וגם ללמוד חומש עם רש"י בכל שבוע וליקח בחינות.

ובמו כן צעלי בתים העוסקים צפרנסה, יש להם לקבוע עתים לתורה בכל יום. ושאר היום לקדש שם שמים בעסקיהם, משאו ומתנו בצאמונה, ודיברו תהא צנחת עם הצריות, גם כאשר צריך לדבר עם גוי, ולקדש שם שמים בהנהגתו, בכל דרכיך דעהו, לכיון בכל דבר לשם שמים, ונמצא עובד את צוראו תמיד, ליקח עמו היופי שקיבל צימים הגוראים, ולילך עם נעלי תחש, ששש ומתפאר בגוונים שלו, ויזהר שלא לטנפם ולאצדם.

*

דוד המלך התפלל, צמאה לך נפשי כמה לך צררי, צארך ניה ועיף צלי מים, כן צקודש חזיתיך לראות עורך וכבודך (תהלים סג-ג). כאשר מגיע חודש אלול מתרצה אלל כל אדם

